Број 9 У Новом Саду, у четвртак 14. (27.) јануара 1910. Година XLV

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штамиарија у главној ул. бр. 22.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново?

V.

Знате ли шта су то: Мачија посла?! Мачка кад се опогани, она ако никако може, ископа рупу и затрпа, да нико не види.

На ова „мачија посла“ подсећају неки говори, које смо слушали ово дана.

Знаменит је у том погледу говор председника народносног клуба Михаљића. У угарском сабору се претреса: Неповерење или поверење данашњој влади. А Михаљи рече: Ми, народносни клуб, немамо поверења у данашњу владу. Али нећемо да јој дамо ни поверење. Даћемо јој поверење, ако донесе опште гласање. То је и поверење и неповерење, а није ни поверење ни неповерење. Но кад се добро уочи, шта је ту Михаљи затрпао и замотао, онда излази ово: — Чекаће да види, шта ће влада са општим правом гласања.

Па гроф Хедервари и не тражи друго, већ људе, који ће га манути на миру и чекати да виде шта ће он учинити. Доста је врби, ако је нико неће да метне на ватру, већ прво чека да види: Хоће ли родити на њој — грожђе?!

* * *

Има један члан народносног клуба, који је јасно протумачио: Шта треба да значи Михаљев говор. То је др. Полит.

Било је већ у „Застави“, како је он дочекао владу у ходнику сабора, допратио је до врата и дубоко се поклонио сваком члану. Је ли то било у име народносног клуба?!

Од оно доба је др. Полит напустио своје место и стално стоји близу фотеље новог министар-председника. Са отвореним очима и устима, а са затвореним поносом гледа у Куена. Гледа у њега, као штрк у своје јаје. Гледа у њега, као ђаво у своју стрину. И гледа кад ће Куен да га уочи. И онда се увек насмеши на њега.

Тако стоји у белим камашнама, нагнут помало напред и чека поглед, миг, крет министар-председника. Један посланик кад га је видео тако, рекао је: Подајте Политу салвет преко руке, кад већ на силу хоће да буде владин келнер.

Сиромах Михаљи! И сиромах народносни клуб! Др. Полит је ископао оно, што је Михаљи с великом муком у свом говору затрпавао. Но и да није дра Полита, знало би се, шта је оно, што је Михаљи у свом говору толико затрпавао. — Тамјан за Куена Хедерварија.

* * *

Хрватско-српска коалиција, не затрпава баш толико, као народносни клуб. Та коалиција, а нарочито српска самостална странка, не види да би било што заворно ако се придружи Куену, а удружи се са старом Куеновом странком. Та, забога, — то се тако морало свршити. Зар нисмо увек говорили, да ће то бити измећари оних, које су највише грдили.

„Орбобран“ доноси чланак: Гроф Куен пред сабором. Ох, како нежно пише о хедерварском грофу, као да су већ провели испод руке неколико ноћи на месечини.

Како само описује сабор?! Као да се тамо већ свако отима о један поглед министар-председника. Каже: за време одмора „гроф Куен није могао да нађе мира од људи, који су му с различитих страна приступали, клањали се дубоко, пружали руку с пријазним осмехом, и разговарали се тако, да је све један другога морао потискивати“.

Овде лаже „Орбобран“ своје читаоце. Бајаги, све је уз Куена. Па се не може замерити ни хрватско српској коалицији, ни српској самосталној странци, ако се и они отимају о осмех грофа Куена. А што не рекосте: Ко се отима? Др. Полит и наши пријатељи.

Но ма колико да је „Орбобрану“ мило што се „толики“ отимају за осмех Куенов, ипак му једно није право. Није му право, што је Владимир Франк дошао у Пешту, да иуди Куену — савез са франковцима.

„Србобран“ довикује на то: „Као што се види, ови се људи отворено декларирају као свачији измећари“.

Ах! А зашто само франковци измећари, што хоће да иду испод руке са Куеном. Зар самосталци нису измећари кад исто раде? И зар самосталци нису увек до сад још жешће нападали Куена и од франковаца?!

Море, не могу ни франковци мирно дозволити да им самосталци отму лебац и — измећарство,

Полако, „Орбобране“. Пустите један другог да живите. А на све ће вас доћи ред, да вас Куен награди, обрука и — баци.

Политички положај у Угарској.

У посланичкој кући угарског сабора још се води расправа о наименовању нове владе. Говорници независњачке, Кошутове и пучке странке жестоко су нападали Куенову владу и предлажу, да јој се изрече неповерење.

Народносни клуб хоће још да чека. Он ће потпомагати Куенову владу, ако ова створи опће изборно право са тајним гласањем. Док се то не види, неће да јој се изрече неповерење. Народносни клуб још не види, што иначе свако види и зна, па не чује ни оно, што и Куен сам отворено тврди.

Хрватско-славонски посланици, чланови хрватско-српске коалиције у сабору нит говоре нит говоре. Али зато непрекидно преговарају са Куеновим поузданицама, Томашићем, Шумановићем и бившим злогласним подбаном Чавраком. Самосталци се ни петиних жила упели, да дођу под скут Куенов. Није им заворно ни да преговарају са Чавраком, који је први почео хајку на Србе и пописивао таковане велико издајчике. А зар они знају и маре за завор и образ, кад су у питању пештанске штипендије!

У име посланика српске народне радикалне странке пријавили се за реч др. Јован Мајојловић и др. Младен Лисавац. Они ће у име радикалне странке у Угарској и у Хрватској и Славонији да заузму одлучно становиште против Куенове владе и да јој изјаве неповерење. Да ли ће већ данас моћи да говоре у сабору не зна се, јер пре њих је забележено још 5 говорника.

Значајни су говори Стевана Тасе у горњој кући угарског сабора и Јулија Андрашија у посланичкој кући, па одговор Куенов на тај говор. Из тих говора се види, да је дошло до зближења између њих, па је лако могуће, да ће се ускоро и опет сва тројица наћи у једном табору, као некада за ере бивше либералне странке.

Поговарало се, да ће Куен да одгоди угарски сабор, да би спречио, да му се изгласа неповерење. Ну Куен је изјавио, да неће сабор одгодити, он хоће да позна мишљење свију странака и свију оних, који хоће да се изјаве о политичком положају.

Куеново „опће“ изборно право.

Још пре но што је садањи угарски министар-председник Куен-Хедервари развио пред сабором свој програм, писали су неки будимпештански листови, што су наклоњени Куену, како је он поборник опћег изборног права. Ми смо одмах посумњали у то, штавише, отворено смо тврдили, да Куен неће донети ни опће, ни једнако изборно право, а на тајно гласање и не мисли: И његова изјава пред угарским сабором, у којој је говорио о томе, какву мисли изборну реформу да створи, дала је за право нама. И ако се трудио да говори што више „уопће“, да буде што више неодређен, нејасан, из његова се говора могло изчитати, да не мисли да створи опће изборно право. А да је тако, сада је Куен и сам потврдио.

О својим наканама говорио је јуче са сарадником „Пештанског Лојда“. Између осталога говорио је о изборној реформи, што је мисли спровести. И тада је рекао: „На октроисање изборног закона у Угарској није ни мислити, а то није ни потребно. Најважнија тачка мог програма јесте велико проширење садањег изборног закона. Изборно право добиће сви они, који га с разлогом могу да траже. Опће изборно право у Угарској не да се ни замислити.“

Тако се, ето, стари вештак, у скривању својих намера, одао, или боље: признао оно, што смо ми одмах тврдили. Хоће ли народносни клуб и сада још да чека са даривањем неповерења Куеновој влади и после ове изјаве Куенове? Рекли бисмо, да хоће, јер не можемо да претпоставимо, да је ико у народносном клубу, па ни Милан Хоџа, и за часак могао да поверује, да ће Куен донети опће једнако изборно право, па још са тајним гласањем! Не, то од Куена не може нико, па ни народносни клуб очекивати, нити је очекивао. Питајте ено дра Полита!

Четовања у европској Турској.

Познато је, да је садашњу затегнутост између Турске и Бугарске изазвао познати закон о гоњењу чета у Македонији, кога парламент још није усвојио, али се он наредбом владином примењује и ако његове одредбе (о преком суду и т. д.) газе 89. члан турског устава. Закон тај доиста је претерано строг, он допушта и расељавање села, протеривање и хапшење породица четника и њихових јатака. На тај начин ухапшено је досад 117 чланова четничких породица, а још више протерано у друге области. Јасно је, да ће расправа о том закону у сабору бити врло бурна. Грчки посланик битољски Налис објавио је у „Неологосу“ своја опажања на лицу места. Он вели, да се гоне не само политички четници (комите), већ и прости разбојници. Сад у битољском вилајету, вели, нема других чета већ само три бугарске. Једино у сереском санџаку има грчких комата и турских чета. Налис вели, да Бугари немају разлога сазивати зборове у Бугарској, претити ратом и жалити се, јер се закон о гоњењу чета најблажије примењује баш према Бугарима. Од ухапшених 132 патријаршиста (Грка, Срба и Румуна), 102 Турака и 49 Бугара, остало је у затвору и сад још 77 патријаршиста, 40 Турака и само 16 Бугара.

И порта је објавила извештај о истом предмету, а за време од 1. октобра до краја децембра пр. г. У Србији је ухапшено 20 грчких четника, 8 убијено, 16 се предало. 17 Турака и 9 хришћана, који су се одметнули у хајдуке, предали су се. Ухапшено је 65 јатака и 127 особа из четничких породица, којима ће судити преки суд.

Нови проналазак Едисонов

Едисон већ годинама неуморно је радио на томе, да пронађе једну трајну електричну снагу, која би изазвала преображај у данашњем свету. Како најновије вести из Америке и Лондона јављају, Едисону је то пошло за руком. Са тим његовим изумом учињен је већ први покушај. Батерија та смештена је у једна трамвајска кола, у којима је седело 24 особа. У ти коли смештено је било 210 ћелијица и то испод седишта. Две стотине ћелијица стварале су снагу за кретање, а 10 ћелијица пружале су светлост. Снага њихова износила је педесет коњских снага. Кола та са лаком јурила су путем 10 гради узбрдо и влаковођа је потпуно њима владао. Стручњаци, који су били сведоци тог покушаја, изражавали су се о тој Едисоновој батерији са највећим признањем и похвалом и потписали су, да је тај изум потпуно одговорио свима захтевима и задацима, које је Едисон том свом изуму придао — Други покушај биће идуће недеље у Њујорку. Снага кретања ове нове справе Едисонове стаје на читаву једну миљу само 5 потура. Сви који су видели овај најновији изум Едисонов и очевидци били првог покушаја с њиме, потпуно су уверени да ће овај нов изум Едисонов учинити у свету читав преврат. Та врло јефтина снага, кретаће и тешке чекиће, као што ће вући кола, кретаће и машину за шивење па и плугове и друго. Та снага потиснуће радну снагу и човекову и животиња, јер ће бити не сравњено јефтинија од свију досадањих снага, а при томе сигурна и јака. И промет и обрт и занатлијство и пољопривреда преобразиће се услед тог Едисоновог изума. Није с тога ни чудо, да се у читавом свету све узрујало и са највећим нестрпљењем очекује даље покушаје са там најновијим Едисоновим изумом. Едисон је о том свом изуму већ више година доста писао и обећавао, и како изгледа, успело му је, да у пуној мери ту своју реч одржи.

Велике поплаве у Француској.

Поплаве у Француској прете све већом опасности, јер велики пљусак никако не престаје. Стање се све погоршава и све већа опасност прети. Не само да је поплављен један део Париза, већ и многа места, која леже поред реке Сене. У Паризу се прекинула телефонска веза са 1977 телефонских станица. Прекинута је и телефонска веза за Аустријом, Шпанијом и Португалском. У једном месту је две хиљаде особа било у највећој опасности и једва су их са чамцима спасли. У Паризу су силни канали подлокани. Железничка веза у околини Сене је на многим местима прекинута. У више места се многе куће руше. У самом Паризу се срушила једна зграда од пет спратова. Француски сабор изгласао је два милиона франака за поплављене.

Нова комета.

Из разних места Европе јављају, да је ових дана виђена нова комета. Синоћ (11. о м.) виђена је и код нас на западу од час и 15. минута до скоро 6 сати, када је зашла. Језгро кометино беше сјајно као звезда 2 величине, реп беше мање сјајан, личаше на осветљени танак цирус, имађаше у дужину 4°—6°, беше прав и као обично окренут на супротној страни од сунца. Због велике сутонске светлости констатације не виђаху се још јасно на тој страни, али се ипак даје закључити, да комета беше у знаку Водолије или на малој даљини од њега. Ова комета није Халејева коју поодавно очекујемо, и коју ћемо тек кроз месец дана видети голим оком. Халејева налази се сада у знаку Риба и не види се голим оком, а ова синоћна измакла је пред њом за читав један небесни знак (око 30°) а можда и више. Ова комета долази неочекивана. Врло је вероватно да са Халејевом стоји у некаквој вези као да су обе комете сестре близанкиње раздвојене од једног тела. Мала је вероватноћа да су независне и да ова синоћна случајно долази својим путем на кратком размаку времена пре Халејеве. Астрономи ће имати интересантан проблем за решавање.

Гоњење руских социјалиста

Јављају из Петрограда: Јуче су задржани чланови петроградског главног социјалистичког одбора и чланови средишта занатлијског удружења. Нађено је код њих много бунтовних списа.

Похара цркве.

Прошле ноћи непознати зликовци су похарали једну стару цркву, у близини Опатије (Абације). Та црква постоји већ скоро од хиљаду година. Провалили су у цркву и однели су све златне и сребрне утвари, као и друге драгоцености. Штета износи више хиљада круна. Тај дан су почињене још многе похаре код трговаца у Олатији (Абацији).

Потрес.

Справа за показивање потреса у Европи означила је ономад јак потрес у даљини. Где је било земљотреса, о томе још нема никакве вести. По мишљењу стручњака догодила се велика несрећа можда на Кавказу или у Јерменској. Потрес је морао бити грозан, а то се види и из извештаја, у коме стоји да се сеизмографија у Потсдаму услед јаког потреса покварила. Др. Хекер је установио, да је то један од најгрознијих земљотреса, који се до сад памте, и збио се у даљини на 2 хиљаде километара. По једној вести из Дармштата, са станице справе за показивање потреса, овај потрес има своје гнездо у југоисточним крајевима Исланда Даљина је доиде от прилике 25 0 километара.

Још о пожару зграде турског сабора.

Јавно мнење и цео народ у Турској још једнако стоји под утисцима страховитог пожара, који је уништио најлепшу и најскупоценију зграду у Турској, дом парламента, царски двор Чираган на Босфору, у Цариграду. Сад се утврдило, да тај двор стаје много више но што се мислило у почетку. За грађење његово узео је покојни султан Абдул Хамид 8 милиона златних лира (184 милиона динара) зајма, али ни то није било довољно да се сазида тај велелепни двор. Уништење тога двора сматра се у Турској као општа, народна несрећа, а истрагу још није утврдило, да ли је тај огањ био случајан или је то намерна паљевина? Турци сумњају на грчке раднике у двору, али досад та сумња ничем није оправдана.

Најстарији човек на свету.

Пре кратког времена преминуо је на острву Куби један црнац, који је без сваке сумње био најстарији човек на свету. Родио се пре 150 година, а умро је ових дана на Сан Јагу. Звао се Инфинате. Био је здрав и крепак све до краја свога живота и могао је увек да врши пољске послове.

Време.

Према телеграфском извешћају од 26. јануара може се очекивати мраз, метимице киша.

Дневни „Застава"

Среда 13 јануара.

Хрватско српска коалиција поклекла.

Будимпешта. Данас после саборске седнице хрватско-српска коалиција под вођством Тушкана и Медаковића отишла је да се поклони министру-председнику Куену-Хедерварију. Пре тога удесили су са старим куеновцима Томашићем, Шумановићем и Чавраком, како ће заједнички да усреће Хрватску и Славонију. Проноси се глас, да је на путу, идући министру-председнику, стари Грга Тушкан двапут пао у несвест, али се ипак дигао и отишао.

Становиште радикала према Куену

Будимпешта. Ни данас др. Јован Манојловић и др. Младен Лисавац нису дошли на ред да говоре. У сутрашњој седници можиће тек обележити становиште радикалне странке и зашто она изриче неповерење Куеновој влади.

Угарски сабор.

Будимпешта. Полоњи је својим говором испунио целу седницу. Актима је доказао, да је Андраши у своје време потписао записник одбора за самосталну банку.

Србија и Бугарска.

Софија. Бављење престолонаследника Александра овде у вези је са његовом веридбом са принцезом Еудоксијом.

Одговорни уредник
Константин Брадваревић.

НОВЕ КЊИГЕ.

„Код ујка доктора на селу" од Дра Макса Окер Блома професора универзитета у Хелзингфорсу, у преводу Јулке Јањићке учитељице, с' предговором Дра М. Јовановића Батута професора универзитета.

Ову врло важну и корисну књигу, како за родитеље — којима је и намењена — тако и за њихову мушку децу, треба да има свака кућа, јер се у њој на јединствен начин расправља једно од најважнијех питања за здравље мушке деце — дечаке. Књизи је цена 0 60 дин или 60 потура и може се добити у свима књижарама, а и код преводиоца Немањина улица бр. 3. Београд.

*

„Хоћемо ли на ђаволску страну?" Посвећено Новосађанима. Написао Јаша Томић. Цена је 4 потура

КО ЖЕЛИ имати добар РАД!

Стављам до знања сваком вредном Србину, да сам ради болести моје и моје супруге, вољан продати моју **ГОСТИОНУ** у **Славонској Рачи** на превозу за Босну и Србију. Тражи се способан Србин, који би био добар трговац, јер осим гостионе имам у истој кући и дућан са намештајем. Овде је нужна и касапница и пекара, јер се много леба продаје. Осим тога предао бих и скеле и чамце за превоз казан и каце са бурадима и целим намештајем. Ко је рад доћи до тако добра рада, нека се обрати власнику **Митру Геренчевићу**, Рача на Сави. Овај рад уступам само Србину, иначе не продајем. 53 1 3

ТРАЖИМ
ДОКТОРА МЕДИЦИНЕ
који би ме могао засвим излечити од **АСТМЕ** Добиће годишње награде **200** круна докле год ја живим. Који би то учинити могао, молим нека се јави
Мити Геренчевићу
54 1—1 Славонска Рача на Сави.

Од 1. фебруара т. р. о. г.
издаје се
трговачки локал
са споредним местима и подрумом, које је досад уживала фирма **Weiner & Klauber.**
Ближе обавештаје у истој кући Кошут Лајоша ул. бр. 22.
46 1—3

НИКОЛА КЕРЕШЕВИЋ,
Шид.
Требам **два папучарска помоћника**; плата од туцета 4 К, 80 ф од малих 4 К Ступити може одмах. 48 1—3

ЗА МОЈУ
Ципеларску радњу
потребујем доброг
ципеларског помоћника.
Ступање одмах.
Никола Седмаков
45 1—2 ципелар у Бавништу.

ТРЕБАМО
ЈЕДНОГ ПОМОЋНИКА
мешовитог мануфактурне струке, који сервира преко 6 година. Ступање одмах или кроз 14 дана.
Драгољуб Стајић и Друг
44 1—1 у Бач-Сентомашу.

Из Петроварадинске крал. повлашћене трговачке школе.
Течајевима за књиговође су за мушке и за женске. — Настава усмена, а и писмена. — Ради темељитости свако се засебно наставља. — Ученици се најбоље изображавају у двоструком књиговодству за штедионице, заната и радње, као и у свима контоарским наукама. — Испити у Бечу или у Грацу. — Писмена питања само уз ретур марку.
50 1—5 **J. Моган**, концесијонар
Нови Сад, Футошка улица 104.

Мануфактурна трговина
J. Георгијевића
у Шиду
потребује 2 помоћника, једног **млађег** и једног **старијег** који сервира 5—6 година. Ступити може у Шиду 1. марта п. р.
51 1—1

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.